

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus HUMANIS. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Dvb. 2. Vtrum intellectus conueniat formaliter esse liberum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

13 Obijcitur Tertiò, Talis erat ratio liberi arbitrij in statu innocentie, vt ei præueniens determinatio repugnaret. Nunc verò quando voluntas adeò est debilitata per peccatum originale, vt nihil possit boni ad pietatem pertinens facere, nisi ad hoc efficaciter determinetur, alia est querenda definitio actus liberi. Confirmatur ex D. Augustino l. de Corrupt. & gratia c. 12.

Respondeo, Liberum arbitrium esse quidem debilitatum; non tamen extinctum. Extinctum autem esset, si id, quod ad eius essentiam olim pertinebat, iam non pertineret. Nam ratio rei semper debet esse eadem. Quare, cum debilitatum sit, rectè sequitur, debere corroborari per vires gratie illi superadditas; sic tamen vt post omnem illam corroboracionem maneat indeterminatum, habeatque in sua potestate sese flectere in vtramuis partem, non minus quàm in statu innocentie.

Neque contrarium sentit D. Augustinus lib. de correptione & gratia c. 12. vbi ait, *Subuentum esse humane voluntatis infirmitati post peccatum Adami, vt indeclinabiliter & inseparabiliter a diuina gratia ageretur.* Sensus enim est, vt ita ageretur, non, vt non possit declinare à recto, sed vt reipsa non declinet; vt patet ex verbis quæ ibidem subiicit; addit enim; *Et idè, quamuis infirma, non deficiat.* Verùm de hoc loco, & similibus in Tractatu de gratia

14 Obijcitur Quarto, Deus est infinita sapientie & potentie: ergo non deest illi modus, quo voluntatem determinet; & tamen ita suauiter inclinet, vt ipsa liberè operetur. Confirmatur; Quia eius determinatio non tollit naturalem facultatè ad contrarium; neque illam aliqua qualitate inficit, ob quam non possit in contrarium ferri.

Respondeo Primò; Hic non queri quid Deus per absolutam potentiam possit; sed quidnam rerum naturis sit consentaneum. Et affirmamus non esse consentaneum nature liberi arbitrij, vt ad suos actus determinetur.

Respondeo Secundò, Per nullam potentiam fieri posse, vt voluntas determinetur ad actum determinatione præueniente, quæ non sit in eius potestate (de quali hie agimus) & tamè liberè operetur: hoc enim implicat. Esse enim liberum, est esse indifferens & indeterminatù; ita vt sicut se potest flectere ad hoc, ita possit ad oppositum. Atqui repugnat, esse indeterminatum, & esse determinatum: sicut etiam repugnat, vt vnus idemque actus sit liber, & necessarius.

Ad Confirmationem, Etsi naturalis facultas tendendi in contrarium maneat; tamen potestas vtendi illà in contrarium, non manet; posità enim determinatione ad vnum, voluntas non potest vti sua facultate, vt tendat in contrarium. Sicut, si Deus de industria voluntatem meam ad amorem Christi necessitaret; maneret quidem facultas naturalis non amandi, & etiam odio habendi; sed non possem tunc eà vtì, propter illam determinationem: vnde tunc non esset libera in illo actu. Neque tunc inficeretur aliqua qualitate, quæ naturalem facultatem ad vnum constringat.

Addè, Si, vt voluntas maneat libera, satis est eam retinere naturalem facultatè tendendi in contrarium; nulla est nobis controuersia cum hæreticis in re ipsa de libertate, sed solum in verbis: nam ipsi facile hæc omnia admittent. Nulla quoque difficultas in intelligendo, quo modo volun-

tas per gratiam liberè agat: facillimè enim quiuis intelligit per illam determinationem non tolli naturalem facultatem. Aliæ obiectiones, quæ huc reduci possent, expeditæ sunt, partim r. p. q. 19. partim expediendæ infra suis locis.

D V B I V M I I.

Vtrum intellectui conueniat formaliter esse liberum?

D Vrandus in 2. d. 24. q. 3. n. 15. docet non solum voluntatem, sed etiam intellectum esse potentiam formaliter liberam respectu oppositorum; idque prius & principalius, quàm voluntatem: quod probat duabus rationibus.

Prior est, Illi potentie prius & principalius conuenit libertas, per cuius actum, prius & principalius habemus dominium cæterorum actuum: sed cæterorum actuum dominium habemus prius & principalius per actum intellectus, quàm per actum voluntatis: ergo intellectui prius & principalius conuenit esse liberum, quàm voluntati. Maior per se patet, inquit Durandus. Minorem probat: quia, cum per duos actus habeamus dominium cæterorum; scilicet per notitiam medicorum, & per electionem corundè; notitia est principalior: nam per notitiam habemus in potestate ipsam electionem, & consequenter omnes actus qui electionem sequuntur.

Altera est, Primi actus, qui sunt in nostra potestate, sunt, iudicium conclusiuum rei eligendæ, & electio: atqui iudicium est prius electione: nam electio sequitur iudicium: ergo prius libertas conuenit iudicio quàm electioni.

Sed contrarium omnino tenendum. Vnde

Dico Primò, Intellectum non esse potentiam formaliter liberam; sed id soli voluntati conuenire. Est communis sententia aliorum DD. in 2. d. 24. & 25. & D. Tho. 1. p. q. 83. a. 4. & alibi.

Probatur Primò, Quia intellectus prius naturà quàm intelligat, seu iudicet, est ita determinatus ad intelligendum; vt non possit suum actum cohibere: ergo nõ est formaliter liber. Consequentia patet ex definitione libertatis. Antecedens probatur, quia intellectus prius naturà quàm intelligat, debet esse instructus specie intelligibili; & applicatus ad considerationem obiecti, quæ applicatione posità, necessariò elicit actum intelligendi.

Probatur Secundò, Intellectus nõ semper est in actu intelligendi: ergo debet ab aliquo applicari. Applicatur autè tripliciter, scilicet: vel à voluntate; vel instinctu naturali, posità apprehensione obiecti in vi imaginatiua; vel à Deo per aliquam inspirationem naturalem, aut supernaturalem: atqui nulla ex his applicationibus est in potestate intellectus: ergo neque actus qui necessariò sequitur posità huiusmodi applicatione.

Probatur Tertiò, Si intellectus esset liber, esset liber ad assentire & non assentire eidem veritati; item ad assentire & dissentire eidem veritati: sicut voluntas est libera ad velle & non velle idem bonum; item ad velle & nolle idem bonum. Atqui non est in potestate intellectus eidem veritati assentire & dissentire. Nam illa veritas, vel est euidentis, & sic non potest dissentire; vel est obscura, & sic potest quidem dissentire, sed hoc habet à voluntate; vt patet in rebus fidei, vbi assensus & dissensus intellectus pendet à voluntate: quò fit, vt alterum sit meritum, alterum demeritum, quod

D ij quod

Implicat esse determinatù & samem liberè operari.

15 Durandus affirmat.

16 Responsum.

Intellectus tripliciter applicatur ad actum.

quod est signum libertatis in voluntate, non in intellectu. Similiter non est in potestate intellectus assentire & non assentire, seu assensum cohibere: quia proposito obiecto euidente, necessariò assentitur; proposito obscuro, non assentitur, nisi à voluntate moueatur.

Probatur Quartò, Libertas est perfectio simpliciter potentia libera; vnde etiam reperitur in Deo: atqui indeterminatio intellectus non est perfectio, sed magna imperfectio; vnde in Deo non reperitur, cuius intellectus ad omne verum est naturaliter determinatus: ergo indeterminatio intellectus non est libertas, sed defectus; ac proinde intellectus non est formaliter liber.

17 Dico Secundò, Potest tamen intellectus dici liber fundamentaliter; quia in ipso est fundamentum libertatis; idque ratione amplitudinis ipsius. Hoc solum probant rationes Durandi. Docet hoc D. Thomas infra, q. 13. art. 6. & alij passim Doctores.

Intellectus potest dici liber fundamentaliter, non formaliter.

Probatur, Quia ideò voluntas positis omnibus necessarijs ad volendum, potest idè velle & nolle, quia intellectus in eadem re potest considerare aliquam rationem cur illa res possit appeti, & alià cur possit rejci; idque non successiue tantum, sed simul. Pari modo, ideò voluntas potest idem velle & non velle, seu actum suum suspendere; quia intellectus potest simul considerare in obiecto, vel saltem in illo actu volendi, aliquam rationem boni, & aliquem defectum; verbi gratia, illum actum esse laboriosum vel importunum; vel, hinc & nunc non necessarium. Amplitudo itaque intellectus, quã simul potest eandem rem, vel eundem actum sub diuersa ratione proponere voluntati, est radix libertatis, quæ est in voluntate; sicque mediante hac amplitudine habemus omnes actus voluntatis in nostra potestate. Hæc tamen amplitudo intellectus non est libertas formaliter: quia cum hac amplitudine, intellectus potest esse determinatus ab intrinseco ad omnia sua obiecta (vt patet in intellectu diuino) quæ determinatio repugnat libertati. Item hæc amplitudo talis est, vt iudicia vel apprehensiones diuersæ, ratione quarum est libertas in voluntate ad velle & nolle, non insint ei successiue, sed simul; cum tamen velle & nolle non possint simul inesse voluntati.

Aliiter intellectus, aliter voluntas est indeterminata.

Nec obstat, quòd interdum auctores dicant, voluntatem esse potentiam indeterminatam; quia intellectus est potentia indeterminata: aliter enim intellectus, aliter voluntas dicitur indeterminata. Intellectus dicitur indeterminatus, non quòd respectu eiusdem veritatis sit indifferens ad assensum & dissensum; sed quia non est astrictus ad vnum solum obiectum, verum plurima simul possit considerare. Voluntas verò dicitur indeterminata, non propter amplitudinem, qua potest plura simul velle; sed quia respectu eiusdem obiecti est indifferens ad velle & nolle, aut ad velle & non velle.

18 *Responsio ad argumenta Durandi.*

Ex his patet, Primò, solutio rationum Durandi, quatenus contra nostram sententiã intenduntur. Per actum enim intellectus non habemus alios in nostra potestate formaliter, sed radicaliter; scilicet tamquam per fundamentum libertatis, nõ autem tamquam per actum formaliter liberum. Vnde solum sequitur, libertatem prius conuenire intellectui, tamquam causæ & radici, quàm voluntati

tamquam subiecto formaliter libero. Simili modo dici posset libertas prius conuenire essentia, quàm potentijs: quia essentia conditio est causa cur potentia sit libera.

Notandum est, Durandum in hac sententia supponere tria, quæ falsa sunt. Primum, Libertatem non esse liberam in appetendo vltimo fine, cum tamen sit libera quoad exercitium actus. Secundum est, Iudicium conclusiuum consilij esse actum per se liberum, ante omnem actum liberum voluntatis: quod iam refutatum est. Tertium est, Primum actum liberum voluntatis esse electionem medij non necessarij ad finem. Ex his infer quartum, Libertatem prius conuenire intellectui, quàm voluntati.

19 Patet Secundò, Quo modo intelligendum sit quod multi DD. dicunt, liberum arbitrium esse facultatem rationis & voluntatis, & vtramque potentiam completi. Hoc enim non ita accipiendum est, quasi libertas sit in vtraque potentia: sed quia vtriusque potentia facultas requiritur; scilicet, amplitudo intellectus, vt fundamentum, indifferencia voluntatis, vt formalis & proprie dicta libertas.

19 Quo sensu liberum arbitrium dicitur facultas rationis & voluntatis.

D V B I V M I I I.

Quid sit libertas tum in ipsa potentia, tum in ipsi actibus liberis.

20 **R**espondeo & dico Primò, Libertas fundamentalis nihil aliud est, quàm ipsa amplitudo intellectus, seu vis intelligendi comparata ad omnia obiecta (sive illa sint res, sive actus) in quibus potest aliquam rationem boni, & aliquam defectus considerare. Vnde non differt ab ipso intellectu, nisi ratione: est enim ipsa vis intelligendi inadæquate considerata.

20 Libertas fundamentalis, quid.

Dico Secundò, Libertas formalis nihil aliud est, quàm vis voluntatis, considerata, vt est indeterminata, & tamen proximè sufficiens ad velle & nolle; ad velle & non velle eiusdem rei. Itaque non differt, nisi ratione, ab ipsa voluntate, sed est ipsa voluntas inadæquate considerata; scilicet respectu obiectorum, & actuum, in quibus consideratur aliqua ratio boni, & aliquis defectus.

Libertas formalis, quid.

Quòd autem ad actus liberos attinet; notandum est, alios vocari elicitos, alios imperatos.

Actus elicitus & imperatus.

Eliciti dicuntur, qui à voluntate eliciuntur, & in ipsa existunt. Imperati, qui ab alijs potentijs eliciuntur voluntatis imperio. Quamquam & in ipsa voluntate esse possint, dum per vnum actum, alium imperat. Nunc

Dico Tertio, Libertas in actibus elicitis voluntatis, præter entitatem actus, nihil est aliud, quàm habitudo ad causam indeterminatam, à qua immediatè procedit. Probatur, Quia præter substantiam actus; & illam dependentiam à causa indeterminata, nihil est necessarium, vt actus voluntatis dicatur liberè fieri.

Libertas in actibus elicitis, quid.

Si quæras, quid sit illa habitudo? Respondeo, Esse dependentiam à causa efficiente indeterminata; dependentia autem, præter rem quæ dicitur dependens, nihil dicit, nisi denominationem extrinsecam à tali causa; vt alibi ostensum est. Quò fit, vt libertas in actibus voluntatis; præter entitatem actus nihil addat, nisi denominationem extrinsecam à causa libera.

Dico